

آموزش ورزش و یافته‌های علوم ورزشی به کودکان و نوجوانان

شد. در حقیقت، پیشگامان اولیه‌ی «جنبش المپیک»، یعنی دو کوبیرتن، گبهارت، گوت و کمنی، قبل‌از تربیت بدنی به مثابه ساختار «شخصیتی» اصول المپیک که غالباً به شکل «تربیت ورزشی» از آن یاد می‌شد، صحبت به میان آورده بودند. دو کوبیرتن از اصطلاح «Sportpädagogik»، در مقابل مفهوم «آموزش در ورزش» استفاده کرد.

اصطلاح آموزش

ورزش، هم در اروپا و هم در آمریکای شمالی در دهه‌ی ۱۹۷۰ میلادی کاملاً شناخته نشده بود. این امر در اروپا صرفاً طرف ۱۵ تا ۲۰ سال گذشته صورت گرفت، ولی هنوز هم در آمریکای شمالی و برخی از کشورهای آسیایی، به طور گسترده از این اصطلاح استفاده نمی‌شود. در کشور ما هم، با وجود توسعه‌ی نسبی ورزش در دهه‌های گذشته، هنوز به این زمینه‌ی علمی که متضمن توسعه‌ی آموزش ورزش کودکان، امر آموزش ورزش کودکان، نوجوانان، و نیز سایر گروه‌های جامعه است، توجه جدی نشده. در حقیقت، با توجه دقیق‌تر به پیچیدگی‌های آموزش، می‌توان نتایج بهتری را در زمینه‌های گوناگون ورزش و علوم ورزشی در گروه‌های مخاطب کودک و نوجوان به دست آورد و از بروز «عوارض جانبی» آموزش جلوگیری کرد.

در فرایند آموزش ورزش، توجه محققان تا حد زیادی به تربیت بدنی مدارس معطوف شده و طبعاً بخش اصلی دانش تولید شده در این دوره هم، در همین زمینه است

زمینه‌ی
تربیت بدنی مدارس به کار
بسته بودند. در سال‌های

بعد، این برنامه‌ی آموزشی به سایر بخش‌های جهان تسربی یافت و در نیمه‌ی دوم قرن حاضر، در همه‌ی نظام‌های آموزشی جهان برقرار شد.

اصطلاح «آموزش ورزش»^۱ در قرن نوزدهم مورد استفاده قرار نمی‌گرفت و برای اولین بار در سال ۱۹۲۵، در کتاب مشهور «Pédagogie Sportive» به کار گرفته

منشاً آموزش ورزش به قرن نوزدهم بازمی‌گردد، یعنی هنگامی که بحث درباره‌ی آموزش و تمرین تربیت بدنی در فعالیت‌هایی هم چون

۰۱۰۰۰۱۰۱۰۱۰

۰۰۰۱۰۰۰۱

حرکت و «آموزش المپیک»^۳ به عنوان
محملی برای یاد دادن معیارهای
اخلاقی؛ نظیر بازی جوانمردانه و
منصفانه در مدرسه و باشگاههای
ورزشی.

هر چند در گذشته، آموزش ورزش
به نظریه‌ای تجویزی (نظریه‌ی تمرين)
محدود بود که در زمینه‌ی مریبگری و
تربيت بدنی مدارس به کار گرفته
می شد، امروزه، آموزش ورزش نه تنها
بر نظریه‌های توصیفی- تشریحی
مشتمل است، بلکه تمام اشکال
فعاليت بدنی، شامل همه‌ی سطوح
قابلیت‌های بدنی، جنسیتی و سنی، در
مجموعه‌های رسمی و غیررسمی، با
آن مرتبط هستند. بنابراین، آموزش
ورزش نه تنها به تربیت بدنی مدارس و
عملکرد ورزشکاران تخبه مرتبط
است، بلکه فعالیت‌های تعریضی در
جامعه، مراکز کاری و باشگاههای
ورزشی، فعالیت‌های عالی و نیز
برنامه‌های ویژه‌ی معلولین و ورزش
همگانی را هم شامل می شود.
علاوه بر ارتباط گسترده‌ی کاری
آموزش ورزش، این زمینه‌ی علمی
شامل تحقیقاتی می شود که ارتباط
مستقیمی با زمینه‌های کاری ندارند؛
مثلاً: تاریخچه‌ی برنامه‌های درسی و
تجزیه و تحلیل شیوه‌های زندگی،
آموزش تجزیه و تحلیل های فرهنگی،
معیارهای هنجاری و اخلاقی، و
ارزش‌ها در آموزش و مدیریت کیفیت

مفهوم آموزش ورزش و کاربردهای آن
در حال حاضر، آموزش ورزش
عبارت است از بررسی منظمی از
آموزش تربیت بدنی و مریبگری
ورزشی از وجوه نظری متفاوت.
هدف از این بررسی، اطلاع‌رسانی و
بهبود روش‌های آموزشی در زمینه‌ی
فعالیت بدنی، حرکت و ورزش است.
در سال‌های اخیر، بخش اصلی دانش
در زمینه‌ی آموزش ورزش، رشد
چشم‌گیری یافته است. البته تنظیم
مسائل پژوهشی و دانش تولید شده، به
الگوی انتخاب شده (وجه نظری و
روش‌شناسی مربوطه) بستگی دارد.
در فرایند آموزش ورزش، توجه
محققان تا حد زیادی به تربیت بدنی
مدارس معطوف شده و طبعاً بخش
اصلی دانش تولید شده در این دوره
هم، در همین زمینه است. اخیراً،
دانش آموزش و مریبگری در
مجموعه‌های غیر مدرسه‌ای فزونی
یافته است. سه زمینه‌ی عمومی تمرکز
و پژوهش را می‌توان این گونه
بر شمرد: ۱. معلمان، آموزش و
مریبگری؛ ۲. آموزش معلمان و
مربیان؛ و ۳. برنامه‌ی آموزشی
مدارس.

در فرانسه، معلمان تربیت بدنی
یکی از ارکان پژوهش به شمار می‌آیند.
آنان روی ماهیت ارائه‌ی آموزش،
تحقیق می‌کنند. باید بر این نکته تأکید
کرد که پژوهش‌های مرتبط با آموزش

آموزش
ورزش است
که این عنوانی
تخصصی را دربردارد:

نظریه‌ی آموزشی، مبانی تاریخی،
نظریه‌ی برنامه‌ی درسی، مبانی
تندرستی، آموزش مربی و معلم
تربیت بدنی، مبانی تاریخی،
روان‌شناسی و جامعه‌شناسی، آموزش
ورزش تطبیقی، و سرشت و عملکرد
آموزش ورزش. به علاوه، تعدادی از
سایر نشریات (که کمایش در پنهانه‌ی
قاره‌ای عمل می‌کنند)، از جمله
نشریه‌ی آفریقاپی «تربیت بدنی»،
تفریحات و رقص^۵، و نشریه‌ی
آسیایی «تربیت بدنی»، گاه‌گاهی
مقالات آموزش ورزش را به چاپ
می‌رسانند.

نشریه‌ی دیگر، نشریه‌ی «انجمان
بین‌المللی ورزش و تربیت بدنی
طبیقی»، تحت عنوان «مطالعات
بین‌المللی ورزش» است که امکان
تبادل دانش تربیت بدنی و ورزش، و
نیز آموزش ورزش را بین قاره‌های
جهان فراهم می‌کند.

در شماری از کشورها،
انجمان‌های ملی معلمان تربیت بدنی،
نشریاتی را به چاپ می‌رسانند که
با آموزش مریان و معلمان ارتباط
مستقیم دارند. این مجلات، آمیزه‌ای
از مطالعات نظری و کاربردی را
دربردارند (مشتمل بر نشریات آموزش
ورزش). در ایالات متحده،
نشریه‌ی «تربیت بدنی، تفریحات و
ورزش» و نشریه‌ی «راهبردها»، از
سوی AAHPERD منتشر می‌شود.
هم‌چنین، در بریتانیا «نشریه‌ی
تربیت بدنی بریتانیا»، در آلمان
نشریات Sportunterricht و

راهبردهای آموزش و مربیگری
می‌پردازند. در مقایسه با سایر
رشته‌های علوم ورزشی (هم‌چون
جامعه‌شناسی ورزش یا روان‌شناسی
ورزش)، نشریات خاص آموزش
ورزش، در سطح بین‌المللی از
سابقه‌ی کمتری برخوردارند. با این
حال، تعدادی از پژوهش‌ها و
نظریه‌های علمی در نشریاتی
(انگلیسی زبان) به چاپ می‌رسند که به
جامعه‌ی بین‌المللی محققان آموزش
ورزش خدمت می‌کنند. برخی از این
نشریات عبارت اند از:

- Journal of Teaching in Physical Education
(ایالات متحده)
- QUEST
(ایالات متحده)
- Sport, Education & Society
(بریتانیا)
- European Physical Education Review
(بریتانیا)
- European Journal of Physical Education
(بریتانیا)

به زبان آلمانی، نشریه‌ی علمی
«ورزش عمومی»^۶، نشریه‌ای مهم در
زمینه‌ی چاپ مقالات پژوهشی و
نظریه‌های آموزش ورزش به حساب
می‌آید. در فرانسه، نشریه‌ی
«Science et Motricité» که از سال
۱۹۸۷ به چاپ می‌رسد، و نیز مجله‌ی
فرانسوی زبان دیگری به نام
«Revue Francaise de Pédagogie»،
به عنوان نشریات مهم در این زمینه
شناخته می‌شوند.

تربیت بدنی در برنامه‌های
مدارس.

چشم‌اندازهای آینده

طی دهه‌ی گذشته، حجم زیادی
از دانش، در رابطه با عملکرد آموزش
ورزش تولید شده است. همان‌گونه که
قبل‌اً ذکر شد، این شاخه از دانش
ورزش، از پیچیدگی خاصی برخوردار
است و به عبارت دیگر، مطالعه‌ی
نحوه‌ی تعامل آموزش‌دهنده و
فراگیرنده، تابع عوامل متفاوتی است.
هم‌چنین، گسترش جمعیت مورد
مطالعه‌ی آموزش ورزش، از
محدوده‌ی دانش آموزان به تمام سنین
و تمام گروه‌های جامعه، احساس نیاز
به مسائل پژوهشی جدیدی را پدید
آورده و لازم است، روش‌های
پژوهشی نوینی در این زمینه به کار برده
شوند. با استفاده از روش‌های
پژوهشی جدید (کمی و کیفی)،
پیچیدگی فرایندهای آموزش و
برنامه‌های درسی بیش از پیش مشخص
خواهد شد و با توجه به مطالعه‌ی انسان
در همه‌ی گروه‌های سنی، حجم دانش
تولید شده، فزونی چشم‌گیری خواهد
یافت.

منابع اطلاعات در زمینه‌ی آموزش ورزش نشریات مکتوب

تعداد زیادی نشریه در سطح جهان
وجود دارند که بر موضوع نظریه‌ها و
پژوهش‌های آموزش ورزش متمرکز
شده‌اند و به جنبه‌های عملی

وجود ندارد که تأمین کننده‌ی منابع آماری در زمینه‌ی موضوعات پژوهشی، نظیر: ورزشکاران کودک و نوجوان، و آموزش معلمان همچنانکه اطلاعاتی بین‌المللی تربیت بدنی باشد.

همه‌ی این‌ها فقدان بعضی از توصیف‌گرهای خاص، باعث ناقص ماندن دانش اصلی در زمینه‌ی آموزش ورزش می‌شود. متأسفانه، هیچ بانک اطلاعاتی بین‌المللی

«Sportpädagogik» در فرانسه Education Physique et نشریات «Hyper» و «Sport and Science» در ژاپن «Japanese Journal of Physical»، در کانادا «Canadian Journal of Health, Physical Education, and Recreation»، در استرالیا «Boletim da Sociedade Portuguesa de Educação e the Journal of SPEF» و «Fisica» (نشریه‌ی رسمی انجمن تربیت بدنی پرتغال) منتشر می‌شوند که می‌توان از آن‌ها به عنوان مشتری نمونه‌ی خرووار در زمینه‌ی نشریات «آموزش ورزش» باد کرد.

گاهی هم می‌توان مقالات آموزش ورزش را در شماری از نشریات علمی همچون «Exercise and Sport Research Quarterly» و مجله‌ای که قبل‌نامه‌ش ذکر شد، یعنی «Sportwissenschaft» و نیز مجلات پژوهشی آموزشی، همچون موارد زیر، یافت:

- Educational Researcher,
- Journal of Curriculum Studies,
- Journal of Research and Development in Education,
- Journal of Teacher Education

بانک‌های اطلاعاتی

هیچ بانک اطلاعاتی ویژه‌ای در زمینه‌ی آموزش ورزش وجود ندارد. در بانک اطلاعاتی «SIRC-SPORT» در کانادا و بانک اطلاعاتی «Search Sploit» مجتمع علوم ورزشی فدرال آلمان در بن، منابع ارزشمندی موجودند. شمار زیادی توصیفگر نیز برای جستجوی مقالات و کتب بین‌المللی در زمینه‌ی تربیت بدنی وجود دارد. با

منابع اینترنتی

SportQuest

<http://www.SPORTQuest.com>

این پایگاه اینترنتی منبعی بسیار باارزش در موضوع ورزش، دانش ورزش و تربیت بدنی است. این پایگاه محتوی ارتباط‌های ارزشمند در چند زبان است. بازی آن، مرکز منابع اطلاعات ورزشی (SIRC) در کاناداست. تربیت بدنی یکی از عنوانین فهرست شده‌ی ذیل سرفصل علوم ورزشی است.

تریبیت بدنی-بحوار خاموش

این پایگاه بر مبنای مطالعه‌ی اخیر «بررسی جهانی موقعیت و منزلت تربیت بدنی» راه‌اندازی شده که از طرف کمیته‌ی بین‌المللی آموزش ورزش (ICSP) در سال‌های ۱۹۹۸ و ۱۹۹۹ و تحت هدایت کن‌هاردمون و جو مارشال، از دانشگاه منچستر در بریتانیا انجام گرفته است. نتایج پژوهش‌ها، بر تربیت بدنی به عنوان یک نیازمندی درسی، متوجه شده‌اند: زمان‌بندی درس‌ها، وضعیت موضوع، منابع، محتواهی دوره‌ی درسی، و مسائل مرتبط با عدالت و برابری.

تربیت بدنی مرکزی

منبعی سرشار از ارتباطات مفید با سایر پایگاه‌های اینترنتی است. با این بخش‌ها: اخبار، آموزش، آمادگی، حامیان، فناوری، و مطالعات متنوع دیگر.

از:

- University of Exeter and University of Loughborough, Great Britain;
- University of Jyväskylä, Finland; Free University of Bruxelles, Belgium;
- University of Paderborn in Germany

بعضی از مراکز دانشگاهی هم وجود دارند که به یک دانشگاه مرتبط هستند، اما براساس مقررات دولتی عمل می کنند؛ مثل مرکز «LIKES» در دانشگاه یووسکولا در فلاندن؛ مرکز کنترل بیماری ها در آتلانتا در ایالت جورجیا (<http://www.cdc.gov/>)؛ یا مرکز تاکر⁷ برای پژوهش های مرتبط با زنان و دختران در ورزش <http://www.education.umn.edu/> (tuckercenter). بعضی از مراکز خصوصی هم چون: «مجتمع پژوهشی ویلبالد گبهارت» در شهر اسن آلمان هم در این زمینه فعالیت می کنند. با این همه لازم است، ابتکار عمل هایی برای ایجاد مراکز تخصصی و پژوهی مطالعات تربیت بدنی و آموزش ورزش در سطوح عالی، صورت پذیرند.

نمونه هایی از حساسیت امر

آموزش به کودکان و نوجوانان

آموزش مبارزه با دوپینگ

متأسفانه یکی از مشکلات و عوارض جانبی توسعه ای ورزش قهرمانی، دوپینگ و سوء مصرف داروها توسط ورزشکاران است. این امر موجب لطمات فراوانی به سلامت ورزشکاران شده است. یکی از راه های بسیار مفید مبارزه با دوپینگ، آموزش ورزشکاران است. آموزش ورزشکاران می تواند در ارتقای سطح آگاهی ورزشکار و دوری او از داروهای غیر مجاز مؤثر باشد. لیکن

خلاصه تربیت بدنی <http://domains.cyberbeach.net/pedigest/>
فصل نامه ای ۳۶ صفحه ای که آخرین افکار، نکته ها، نکات مربیگری و پژوهش های انجام شده در زمینه ای ورزش، آمادگی جسمانی و تربیت بدنی را از سراسر جهان جمع آوری، خلاصه و ارائه می کند. در هر شماره، گلچینی از مطالب پنج هزار صفحه مطالب علمی، ارائه می شود.

منابع معلمان تربیت بدنی <http://www.mcrel.org/resources/links/pe.asp>

پایگاه های اینترنتی آموزش علوم ورزش به کودکان

امروزه تعداد زیادی از پایگاه های اینترنتی، در مورد علوم ورزشی و آموزش ورزش ویژه کودکان مطالب جالبی تدوین کرده اند، ولی متاسفانه، هیچ کدام از پایگاه های معروف، مطالب خود را به زبان فارسی ارائه نمی کند. به هر حال، نام و نشانی برخی از مهم ترین سایت های اینترنتی در این زمینه به شرح زیر است:

Welcome to Smartplay

<http://www.smartplay.net>

Think Quest Library of Entries: Sports & Recreation and Bodies in Motion... Minds at Rest

<http://www.library.thinkquest.org/12153>

Kids Click! Web Search

<http://sunsite.berkeley.edu/Kids Click!>

Yahooligans!- Sports and Recreation

<http://www.yahooligans.com/Sports and Recreation>

Sport Smart New Zealand for sports injury prevention

<http://www.sportsmart.org.nz/>

Youth Sports USA and Youth Sports Europe

<http://www.youthsportsusa.com/>

<http://www.yseurope.com/>

مراکز تخصصی

چند بخش پژوهشی دانشگاهی بین المللی در جهان (برای مثال)،
کشورهای ایالات متحده، بریتانیا، استرالیا، فلاندن، بلژیک، پرتغال، آلمان و ژاپن) وجود دارند که با تأکید بر عناوین پژوهشی، از جمله مطالعات برنامه های درسی تربیت بدنی و آموزش تربیت بدنی، آزمایشگاه های تخصصی، مجتمع ها، کرسی ها، و گروه های کاری دایر کرده اند. بعضی از واحد های پژوهشی نو جوانان فعالیت می کنند، عبارت اند از:

- Ohio State University, USA;
- University of South Carolina, USA;
- Technical University of Lisbon, Portugal;
- University of Liège, Belgium;
- University of Tübingen, University of Essen, University of Kiel and the University of of Bielefeld, Germany;
- University of Queensland, Australia

یکی از نگرانی‌های

متخصصان در امر آموزش کودکان این است که آموزش مؤکد و بدون در نظر گرفتن ویژگی‌های سنی کودکان و نوجوانان می‌تواند، نتیجه‌ی عکس داشته باشد و موجب علاقه‌مندی کودک یا نوجوان به دوپینگ شود. به این پدیده «اثر بومرنگ» گفته می‌شود. به همین لحاظ محققان معتقدند، در مورد ورزشکاران کم سن و سال نباید برنامه‌های کلیشه‌ای آموزش مبارزه با دوپینگ را در پیش گرفت.

آموزش تغذیه

آموزش‌های تغذیه در ورزش، همیشه از ارکان پیروزی ورزشکاران تلقی شده است. هم چنین، بسیاری از محققان بر این باورند که تغذیه‌ی درست ورزشکاران، هم می‌تواند موجب تضمین سلامت ایشان شود و هم از بروز آسیب‌ها و بیماری‌های بسیاری جلوگیری کند. یکی از توصیه‌های نوین تغذیه‌ی ورزش این است که در آب و هوای گرم، نباید منتظر بروز تشنجی شد و باید براساس برنامه‌ی زمان‌بندی، نوشیدن آب را شروع کرد. لیکن نکته این است که چنین توصیه‌هایی، ویژه‌ی افراد بزرگ‌سال و ورزشکاران حرفه‌ای در رشته‌های استقامتی است. بنابراین، تعیین آن به کودکان و نوجوانان کار درستی نیست، بهویژه این‌که احتمال بروز خطراتی مثل انسفالوپاتی ناشی از نوشیدن زیاد مایعات در این حالت وجود دارد و می‌تواند موجب بروز مرگ شود.

پی‌نویس

1. sport pedagog
 2. Cross-cultural
 3. Olympic Education
 4. Sportwissenschaft
 5. African Journal of Physical Education, Recreation and Dance
 6. descriptor
 7. Tucker
-
1. sport pedagog
 2. Cross-cultural
 3. Olympic Education
 4. Sportwissenschaft
 5. African Journal of Physical Education, Recreation and Dance
 6. descriptor
 7. Tucker

۹ دوره‌ی هشتم شماره‌ی ۲
زمستان ۱۳۸۶